

Nieuwsbrief reactie SG Financiën op besluit OM

Op 7 januari 2021 meldt het Openbaar Ministerie (OM) via een persbericht: *“Het Openbaar Ministerie stelt geen strafrechtelijk onderzoek in naar de Belastingdienst en zijn ambtenaren in het kader van de zogeheten kinderopvangtoeslagaffaire. Na een zorgvuldige beoordeling van de feiten en omstandigheden komt het OM niet tot een strafrechtelijke verdenking.”*

De Secretaris-Generaal (SG) reageert dezelfde dag op het intranet: *“Ik ben blij dat er een besluit van het OM ligt. Veel medewerkers van de Belastingdienst en andere onderdelen van het departement zullen hier in hun achterhoofd mee bezig zijn geweest. De beslissing van het OM brengt duidelijkheid. We kunnen nu verder werken aan een Belastingdienst en Toeslagen die het iedere dag een beetje beter doet voor mensen. Wat wij daarenboven moeten doen, is hard werken om ervoor te zorgen dat de getroffen ouders zo goed en zo snel mogelijk geholpen worden.”*

Dit roept bij de bonden vragen op. Het was immers de SG die, op 19 mei 2020, de aangifte heeft gedaan. Het ging om een aangifte tegen de eigen organisatie. Dat heeft er toen behoorlijk ingehakt. En de effecten daarvan zijn met de uitspraak van het OM ook niet zomaar weg. De bonden vragen de SG om uitleg en toelichting op het intranetbericht van 7 januari. Hierbij zijn verhaal.

Eerste reactie

De SG reageert eerst dát hij een inhoudelijke reactie geeft. Gebruikelijk is om als SG neutraal te reageren maar hij wil expliciet laten weten dat hij blij is met de uitspraak van het OM. Mede om het vertrouwen te herstellen van de medewerkers in de organisatie. De SG herinnert de bonden eraan hoe moeilijk hij het vond om aangifte tegen de eigen organisatie te moeten doen. Juist als leidinggevende moet je zorgen voor veiligheid voor medewerkers in de organisatie. Hij vond het een drama en die emoties heeft hij toen ook met de bonden gedeeld. Daarom vindt hij het passend nu ook te laten zien dat hij blij is met de uitspraak.

De SG merkt op dat niet iedereen blij is met de uitspraak, zoals getroffen ouders en sommige politici. Er wordt dan ook gebruik gemaakt van de artikel 12 mogelijkheid om bij de rechter alsnog om strafvervolgning te verzoeken. Daarom is het nog afwachten of het gerechtshof tot een andere uitspraak komt dan het OM.

Met de kennis van nu

Vanwege de kinderopvangtoeslagaffaire kwamen de afgelopen tijd veel rapporten, adviezen en analyses uit. Op basis van wat de SG nu weet, met ook de kennis van het besluit van het OM nu, had de SG dan anders gehandeld, in het voorjaar van vorig jaar, bij het indienen van de aangifte bij het OM?

De SG vindt dat een gevaarlijke vraag omdat je daarmee zegt dat met wat je nu weet, toen een andere beslissing mogelijk was. Maar die kennis van nu had je toen niet. Wel wil de SG nog even terug gaan in de tijd. Hij benadrukt het standpunt van Financiën in de Tweede Kamer dat er geen reden tot aangifte was. Omdat Kamerleden echter andersluidende signalen hadden is in de Tweede kamer een ‘second opinion’ aangekondigd. Dat was het onderzoek van strafadvocaat Biemond van een gerenommeerd advocatenkantoor. De uitkomst was dat er een wettelijke aangifte plicht was. Gelet op de politiek bestuurlijke druk en de second opinion kon Financiën niet anders dan Biemond volgen en de aangifte bij het OM in te dienen. Financiën heeft daarop de landsadvocaat gevraagd mee kijken. Er kan dus nu niet gezegd worden dat toen een fout is gemaakt.

Ik zal dit nooit meer doen

Ik zal dit in de toekomst nooit meer doen, is het antwoord van de SG op de vraag van de bonden of hij opnieuw aangifte bij het OM zou doen. Natuurlijk hoopt de SG ook dat dit niet nog eens voorkomt in zijn ambtstermijn. Maar ook zijn opvolgers zou hij het strengste afraden. Daarbij kan dan nu voortaan gewezen worden op het besluit van het OM in deze aangiftezaak: verantwoording over de uitvoering van beleid en wetgeving hoort niet thuis in het strafrecht.

Waarom blij

Waarom is de SG blij met de uitspraak van het OM? Natuurlijk omdat het OM niet tot een strafrechtelijke verdenking komt. Maar volgens de SG gaat de betekenis van de uitspraak veel verder. Het OM zegt eigenlijk: als je als medewerker je werk binnen de gegeven kaders doet, hoef je niet bang te zijn voor strafrechtelijke vervolging. Want bij kritiek op dat werk is er maar één weg en dat is de weg van de ministeriële verantwoordelijkheid en het politieke debat.

De bonden vragen of de staatssecretaris of minister niet veel duidelijker zelf moet zeggen: bij kritiek op de uitvoering moet je bij mij zijn en niet bij de medewerker. Volgens de SG is dat in de zaak van de kinderopvangtoeslagen al gebeurd: o.a. eind vorig jaar, maar ook toen Menno Snel om die reden als staatssecretaris aftrad. Het is volgens de SG meer de vraag of dat tegenwoordig nog genoeg is. Het gesprek komt dan uit op de “verruwing” van het politieke debat.

Hoe veilig zijn ambtenaren in het politieke debat?

De SG vertelt 433 Kamervragen te hebben ontvangen over het POK-rapport, het rapport ‘Ongekend onrecht’ van de Parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslagen. Sommige vragen gaan diepgaand en rechtstreeks in op het werk van individuele medewerkers. De SG vindt dat een slechte ontwikkeling. Financiën wil - samen met de top van andere departementen - binnenkort hierover in gesprek met het Kabinet en de Tweede Kamer. Hoe ver vinden zij eigenlijk dat het verantwoording afleggen moet gaan? Deze verruwing is ook een belangrijk aandachtspunt in het ongevraagd advies van de Raad van State over ministeriële verantwoordelijkheid.

De bonden vinden dit ook een belangrijke vraag. Want ministeriële verantwoordelijkheid betekent ook dat ambtenaren zich niet zelf kunnen verdedigen. Dus als ministers en staatssecretaris dat voor hen doen, dan moet dat wel gezien en erkend worden. Pas met die zekerheid kunnen de medewerkers zich vrij en veilig voelen om gewoon hun werk te doen.

De SG onderschrijft dit. Het wordt ook meegenomen in de reactie van Financiën op het POK-rapport. Het is wat de SG betreft ook een onderwerp in het gesprek met de Tweede Kamer. Ook tegen deze achtergrond is de SG blij met het besluit van het OM. Dat besluit geeft immers aan het binnen de grenzen van het politieke systeem te blijven zoeken: het verantwoording afleggen over de uitvoering van beleid door medewerkers gebeurt door de politieke bewindspersonen in het politieke domein en niet via het strafrecht.

Slotoverwegingen

Wij herinneren aan onze nieuwsbrief van vorig voorjaar over de aangifte bij het OM. De aangifte was tegen de organisatie gericht, niet tegen personen. Veel medewerkers trekken het zich wel persoonlijk aan. En veel medewerkers waren bang om hun werk te doen, om beslissingen te nemen waarmee ze misschien onder vuur zouden komen te liggen zonder terug te kunnen schieten.

Daarnaast besloot de SG om vier directeuren dringend te verzoeken om een stap opzij te doen. Bij drie van de vier zat dit al in de planning. De reden was de commotie die was ontstaan rondom de aangifte en omdat

zij op beeldbepalende topfuncties zaten, waarbij zij – als gevolg van de aangifte tegen de dienst – niet volwaardig konden functioneren. Dat is het risico van functioneren op het niveau van directeur, DG en SG. Het afbreukrisico op deze functies is groter dan in functies van medewerkers onder directeursniveau. Het is belangrijk dat medewerkers dat weten en zich niet hoeven af te vragen of hen dit kan gebeuren.

Als bonden zijn wij blij met de duidelijkheid dat medewerkers die gewoon, binnen gegeven kaders, hun werk doen niet bang hoeven te zijn daarvoor gestraft te worden. En dat de bewindslieden er zijn voor de politieke verantwoording en het politieke debat en dat het OM hen hierop wijst.

Ook zijn de bonden blij met de speciale aandacht die er is voor de groep CAF-medewerkers. De SG spreekt deze groep regelmatig. En de SG is bereid te praten met andere medewerkers die zich de aangifte erg aantrekken, naast de rondetafelgesprekken en webinars die al voor medewerkers georganiseerd worden.

In zijn nieuwsjaarbericht heeft de SG gezegd dat 2021 wat hem betreft in het teken van de hoop staat. In het gesprek wat wij nu met de SG hebben gevoerd, heeft hij gezegd dat hij hoopt op een andere toon in de politieke arena. Binnen de eigen organisatie hoopt hij op een verder herstel van het vertrouwen. Vooral daar heeft hij een rol als de ambtelijke leiding van de organisatie.

Daarom vragen wij aan jullie als medewerker bij Financiën of de reactie van de SG op het besluit van het OM, het vertrouwen in de organisatie verbetert.

Beantwoord onze vraag via <https://forms.gle/Zzf5qBj4BDiKrrAA8> Dan kunnen wij de SG in het volgende overleg laten weten of het vertrouwen wat jullie betreft door zijn reactie al wat is hersteld.

Met vriendelijke groet,

Namens de vier bonden als de Samenwerkende centrales van overheidspersoneel in het Departementaal / Decentraal georganiseerd overleg Financiën,

AC/NCF: Marianne Wendt, Han Vonk, Peter Odekerken

FNV Overheid: Mieke van Vliet, Pieter van Gilst, Angelique Feitsema, Tony Peters-Duits

CNV Overheid: Gabriëlla Buisman, Alexander van Kesteren, Robert Jan de Vries

CMHF: Dennis Baegen, Gert Kers, Rob Roodenrijs